

31991L0308

L 166/77

EUROOPA ÜHENDUSTE TEATAJA

28.6.1991

NÕUKOGU DIREKTIIV,
10. juuni 1991,
rahandussüsteemi rahapesu eesmärgil kasutamise vältimise kohta
(91/308/EMÜ)

EUROOPA ÜHENDUSTE NÕUKOGU,

ära kasutada ühtse finantspiirkonnaga kaasnevat kapitali liikumise ja finantsteenuste osutamise vabadust;

võttes arvesse Euroopa Majandusühenduse asutamislepingut, eriti selle artikli 57 lõike 2 esimest ja kolmandat lauset ning artiklit 100a,

võttes arvesse komisjoni ettepanekut, ⁽¹⁾

rahapesu avaldab ilmset mõju organiseeritud kuritegevuse kasvule üldiselt ning eelkõige uimastiäri kasvule; üldsus muutub üha teadlikumaks sellest, et rahapesu tõkestamine on üks tõhusamaid viise võitlemisel kõnealuse kuritegeliku tegevuse vastu, mis kujutab liikmesriikide ühiskondlikule korraldusele eriti suurt ohtu;

koostöös Euroopa Parlamendiga, ⁽²⁾

võttes arvesse majandus- ja sotsiaalkomitee arvamust ⁽³⁾

ning arvestades, et:

krediidi- ja finantseerimisasutuste kasutamine kuritegelikul teel saadud tulu rahapesuks (edaspidi "rahapesu") võib tõsiselt ohustada asjaomase asutuse usaldusväärsust ja stabiilsust ning usaldust rahandussüsteemi vastu üldiselt, nii et need kaotavad üldsuse usalduse;

rahapesu tuleb tõkestada peamiselt kriminaalõigusmeetmete kaudu ning kohtute ja õiguskaitseasutuste rahvusvahelise koostöö raames, mida on tehtud uimastiäri valdkonnas vastavalt Viinis 19. detsembril 1988 vastu võetud narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku ringluse vastasele ÜRO konventsioonile (edaspidi "Viini konventsioon") ning muu kuritegeliku tegevusega seoses vastavalt Euroopa Nõukogu rahapesu ning kriminaaltulu avastamise, arestimise ja konfiskeerimise konventsioonile, mis avati allakirjutamiseks Strasbourgis 8. novembril 1990;

kuna ühendusel puuduvad rahapesuvastased meetmed, võivad liikmesriigid oma rahandussüsteemide kaitseks vastu võtta meetmed, mis võivad olla vastuolus siseturu väljakujundamisega; kui ühenduse tasandil ei võeta vastu teatavaid kooskõlastusmeetmeid, võidakse rahapesuga püüda kuritegeliku tegevuse hõlbustamiseks

kriminaalõiguslik lähenemine ei peaks olema ainus viis rahapesu tõkestamiseks, sest ka rahandussüsteemi tugevdamine võib olla väga tõhus vahend; sellega seoses tuleb viidata Euroopa Nõukogu 27. juuni 1980. aasta soovitusel ning Baselis 1998. aasta detsembris kümne grupi riikide pankade järelevalveasutuste poolt vastu võetud põhimõtete deklaratsioonile, mis on mõlemad oluliseks sammuks rahandussüsteemi rahapesu eesmärgil kasutamise vältimise suunas;

⁽¹⁾ EÜT C 106, 28.4.1990, lk 6; ja
EÜT C 319, 19.12.1990, lk 9.

⁽²⁾ EÜT C 324, 24.12.1990, lk 264; ja
EÜT C 129, 20.5.1991.

⁽³⁾ EÜT C 332, 31.12.1990, lk 86.

rahapesu toimub tavaliselt rahvusvahelisel tasandil, sest sel viisil saab paremini varjata rahaliste vahendite kriminaalset päritolu; üksnes siseriiklikul tasandil vastu võetavatel meetmetel, milles ei peeta silmas rahvusvahelist kooskõlastamist ja koostööd, oleks väga piiratud mõju;

kõik ühenduse poolt käesolevas valdkonnas vastu võetavad meetmed peavad olema kooskõlas muude rahvusvahelistel foorumitel võetavate meetmetega; seetõttu tuleb kõigi ühenduse meetmete puhul eriti arvesse võtta 1989. aasta juulis seitsme juhtiva töösutriigi Pariisi tippkohtumisel loodud rahapesuvastase töökonna soovitusi;

Euroopa Parlament on mitmes resolutsioonis taotlenud laiaulatusliku uimastiäri tõkestava ühenduse tegevusprogrammi koostamist, mis sisaldaks ka rahapesu vältimist käsitlevaid sätteid;

käesoleva direktiivi kohaldamisel lähtutakse Viini konventsioonis esitatud rahapesu määratlusest; kuna rahapesu ei ole seotud mitte ainult uimastikuritegevusest saadava tuluga, vaid ka muul kuritegelikul teel saadava tuluga (näiteks organiseeritud kuritegevus ja terrorism), peaksid liikmesriigid oma õigusaktides laiendama käesoleva direktiivi toimet ka muul kuritegelikul teel saadava tulu suhtes vastavalt sellele, kui tõenäoline on, et see võib olla seotud rahapesuga, mille korral on põhjendatud sanktsioonide rakendamine;

rahapesu keelustamine liikmesriikide õigusaktides koos asjakohaste meetmete ja karistustega on vajalikud eeltingimused selle nähtusega võitlemiseks;

selleks, et rahapesuga ei saaks anonüümsust ära kasutades toime panna kuritegusid, peavad krediidi- ja finantseerimisasutused nõudma ärisuhete loomisel ning teatavaid piirmäärasid ületavate tehingute sooritamisel kliendi isikusamasuse tuvastamist; neid sätteid tuleks võimaluse korral laiendada kõigile tulusaavatele omadele;

krediidi- ja finantseerimisasutused peavad vähemalt viis aastat säilitama nõutavate isikut tõendavate dokumentide koopiaiade või viiteid, tõendusmaterjale ning registreid, mis sisaldavad tehingutega seotud dokumente või nende koopiaiade, mida võib riigi vastavate õigusaktide kohaselt kasutada kohtumenetluste käigus tõendusmaterjalina rahapesu uurimisel;

rahandussüsteemi usaldusväärsuse ja puutumatuse tagamiseks ning rahapesuga võitlemiseks peavad krediidi- ja finantseerimisasutused erilise tähelepanuga läbi vaatama kõik tehingud, mille puhul on nende laadi arvesse võttes eriti tõenäoline, et need võivad olla seotud rahapesuga; seetõttu peaksid nad pöörama erilist tähelepanu tehingutele kolmandate riikidega, kes ei kohalda rahapesu suhtes standardeid, mis on võrreldavad ühenduse kehtestatud standarditega või rahvusvahelistel foorumitel kehtestatud ja ühenduse poolt kinnitatud muude samaväärsete standarditega;

sellela seoses võivad liikmesriigid nõuda, et krediidi- ja finantseerimisasutused vormistaksid kirjalikult kõigi nendelt nõutavate uurimiste tulemused ning tagaksid, et need on kättesaadavad rahapesu tõkestamise eest vastutavatele asutustele;

rahandussüsteemi rahapesuks kasutamise vältimine on ülesanne, mida selle eest vastutavad asutused ei saa täita, tegemata koostööd krediidi- ja finantseerimisasutustega ja nende järelevalveasutustega; sellistel juhtudel tuleb loobuda pangasaladusest; tõhusaim viis kõnealuse koostöö tagamiseks on sisse seada kahtlastest tehingutest teatamise kohustuslik kord, mis tagab teabe edastamise eespool nimetatud asutustele asjaomaseid kliente teavitamata; on vaja erilist kaitseklauslit krediidi- ja finantseerimisasutuste ning nende töötajate ja juhtide vabastamiseks teabe avalikustamisele kehtestatud piirangute rikkumisega kaasnevast vastutusest;

teavet, mida asutused saavad käesoleva direktiivi alusel, võib kasutada ainult rahapesu tõkestamiseks; liikmesriigid võivad siiski ette näha, et kõnealust teavet võib kasutada ka muudel eesmärkidel;

krediidi- ja finantseerimisasutuste poolt kõnealuses valdkonnas ette nähtud sisekontrolli kord ja koolitusprogrammid on täiendavad sätted, millela teised käesolevas direktiivis sätestatud meetmed võivad osutuda ebatõhusaks;

kuna rahapesuga saab lisaks krediidi- ja finantseerimisasutuste kaudu tegelda ka teisi kutsealasid ja muid ettevõttekategoriaid kasutades, peavad liikmesriigid laiendama käesoleva direktiivi sätteid osaliselt või täielikult ka nendele kutsealadele ja ettevõtetele, kelle tegevust saab eriti tõenäoliselt kasutada rahapesuks;

on tähtis, et liikmesriigid püüaksid tagada ühenduse tasandil kooskõlastatud tegutsemist juhul, kui tekib põhjendatud kahtlus, et

rahapesu eesmärgil kasutatakse ühenduse tasandil ühtlustatud reguleeritud kutse- või tegevusalasid;

rahapesu tõkestamiseks võetavate meetmete tõhusus sõltub eelkõige siseriiklike rakendusmeetmete põhjalikust kooskõlastamisest ja ühtlustamisest; erinevates rahvusvahelistes organites toimuv kooskõlastamine ja ühtlustamine nõuab ühenduse tasandil liikmesriikide ja komisjoni tihedat koostööd kontaktkomitees;

käesoleva direktiivi täieliku kohaldamise tagamiseks peab iga liikmesriik vastu võtma asjakohased meetmed ja määrama nende meetmete rikkumise korral kohaldatava asjakohase karistuse,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA DIREKTIIVI:

Artikkel 1

Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- *krediidiasutus* — nõukogu direktiivi 77/780/EMÜ⁽¹⁾ (viimati muudetud direktiiviga 89/646/EMÜ⁽²⁾) artikli 1 esimeses taandes määratletud krediidiasutus, sealhulgas nimetatud artikli kolmandas taandes määratletud selliste krediidiasutuste ühenduses asuvad filiaalid, kelle peakontor asub väljaspool ühendust,
- *finantseerimisasutus* — ettevõtte, välja arvatud krediidiasutus, kelle põhitegevus kuulub ühe või mitme direktiivile 89/646/EMÜ lisatud loetelu punktides 2–12 ja punktis 14 nimetatud tegevusala hulka, või direktiiviga 79/267/EMÜ,⁽³⁾ viimati muudetud direktiiviga 90/619/EMÜ,⁽⁴⁾ kooskõlas nõuetekohaselt volitatud kindlustusselts, mis tegutseb kõnealuse direktiiviga hõlmatud tegevusvaldkondades; see mõiste hõlmab väljaspool ühendust peakontorit omavate finantseerimisasutuste ühenduses asuvaid filiaale,
- *rahapesu* — hõlmab järgmist ettekavatsetud tegevust:
 - vara muundamine või ülekandmine, kui on teada, et niisugune vara on saadud kuriteo toimepanemisest või selles osalemisest, selleks et varjata või hoida saladuses vara ebaseaduslikku päritolu või abistada isikut, kes osales kuriteo toimepanemises, et ta saaks hoiduda oma tegude õiguslikest tagajärgedest,
 - vara tõelise olemuse, päritolu, asukoha, käsutamisi viisi, ümberpaigutamise, omandiõiguse või muude varaga seotud õiguste varjamine või saladuses hoidmine, kui on

teada, et niisugune vara on saadud kuriteo toimepanemisest või selles osalemisest,

- vara omandamine, omamine või kasutamine, kui selle saamisel on teada, et selline vara on saadud kuriteo toimepanemisest või selles osalemisest,
- kokkuleppes osalemine või sellega seotus eelnevates lõikes nimetatud tegude toimepanemiseks, nende toimepaneku katsed ning nendele kaasaaitamine ja kihutamine või nende soodustamine või nendeks nõuandmine.

Teadmist, kavatsust või eesmärki, mis kuuluvad eespool nimetatud tegude koosseisu, võib tuletada teo objektiivsete tegelike asjaolude põhjal.

Rahapesuga on tegemist ka juhul, kui tegevus, mille tulemusel saadi rahapesus kasutatav vara, toimus mõne teise liikmesriigi või kolmanda riigi territooriumil,

— *vara* — igasugune vara, nii kehaline kui kehatu, nii kinnis- kui vallasasi, nii materiaalne kui mitterateriaalne, samuti sellise vara omandiõigust või muid õigusi tõendavad juriidilised dokumendid või aktid,

— *kuritegelik tegevus* — Viini konventsiooni artikli 3 lõike 1 punktis a määratletud kuritegu ja muu kuritegelik tegevus, mille liikmesriik on määratlenud kuriteona käesoleva direktiivi kohaldamisel,

— *pädevad asutused* — liikmesriigi asutused, kelle pädevusse on seadusega või määrusega antud krediidi- ja finantseerimisasutuste järelevalve.

Artikkel 2

Liikmesriigid peavad tagama käesolevas direktiivis määratletud rahapesu keelustamise.

Artikkel 3

1. Liikmesriigid peavad tagama, et krediidi- ja finantseerimisasutused nõuavad ärisuhete loomisel ning eelkõige kontode või hoiukontode avamisel või pangahoidla teenuste pakkumisel kliendi isikumasuse tuvastamist tõendavate dokumentide alusel.

2. Isikumasuse tuvastamise nõuet kohaldatakse klientidega, välja arvatud lõikes 1 osutatud kliendid, tehtavate kõikide tehingute suhtes, mille väärtus on vähemalt 15 000 eküüd, olenemata sellest, kas tehing on ühekordne või koosneb mitmest üksteisega tõenäoliselt seotud toimingust. Kui tehingu tegemise ajal on selle väärtus teadmata, jätkab asjaomane asutus isikumasuse tuvastamist kohe, kui ta on väärtuse teada saanud ja kindlaks teinud, et see ületab ettenähtud piirmäära.

⁽¹⁾ EÜT L 322, 17.12.1977, lk 30.

⁽²⁾ EÜT L 386, 30.12.1989, lk 1.

⁽³⁾ EÜT L 63, 13.3.1979, lk 1.

⁽⁴⁾ EÜT L 330, 29.11.1990, lk 50.

3. Erandina lõigetest 1 ja 2 ei nõuta isikusamasuse tuvastamist direktiivis 79/267/EMÜ määratletud ja kõnealuse direktiiviga hõlmatud toimingutega tegelevate kindlustusseltside poolt välja antud kindlustuspoliiside puhul, kui teatava aasta järgpreemia või järgpreemiaid ei ületa 1 000 eküüd või kui ühekordne preemia ei ületa 2 500 eküüd. Isikusamasuse tuvastamist nõutakse juhul, kui teatava aasta järgpreemiat või järgpreemiaid suurendatakse nii, et need ületavad 1 000 eküü piirmäära.

4. Liikmesriigid võivad ette näha, et isikusamasuse tuvastamise nõue ei ole kohustuslik töölepingul või kindlustatud isiku ametil põhinevate pensioniskeemidega seotud kindlustuspoliiside puhul, tingimusel et sellised poliisid ei sisalda loobumisklauslit ja neid ei kasutata laenutagatisena.

5. Kui tekib kahtlus, kas eelmistes lõigetes osutatud kliendid tegutsevad enda nimel, või kui on kindel, et nad ei tegutse enda nimel, võtavad krediidi- ja finantseerimisasutused otstarbekohased meetmed selleks, et saada teavet nende isikute kohta, kelle nimel sellised kliendid tegutsevad.

6. Kui krediidi- ja finantseerimisasutused kahtlustavad rahapesu, peavad nad sellised isikud tuvastama isegi juhul, kui tehingu väärtus on kehtestatud piirmäärast väiksem.

7. Krediidi- ja finantseerimisasutused ei pea täitma käesolevas artiklis sätestatud isikusamasuse tuvastamise nõuet juhul, kui kliendiks on käesoleva direktiiviga hõlmatud krediidi- või finantseerimisasutus.

8. Liikmesriigid võivad ette näha, et lõigetes 3 ja 4 osutatud tehingute puhul on isikusamasuse tuvastamise nõue täidetud juhul, kui selgub, et tehinguga seotud makse tehakse kontolt, mis on avatud kliendi nimel käesoleva direktiiviga hõlmatud krediidiasutuses vastavalt lõikes 1 sätestatud nõuetele.

Artikkel 4

Liikmesriigid peavad tagama, et krediidi- ja finantseerimisasutused säilitavad rahapesuga seotud võimalike juurdluste jaoks tõendusmaterjalina järgmisi dokumente:

- isikusamasuse tuvastamise puhul nõutavate tõendite koopiaid või viiteid vähemalt viie aasta jooksul pärast kliendisuhete lõpu,

- tehingute puhul vähemalt viie aasta jooksul pärast nende sooritamist tõendusmaterjale ning registreid, mis sisaldavad originaaldokumente või nende koopiaid, mida võib riigi vastavate õigusaktide kohaselt kasutada kohtumenetluste käigus.

Artikkel 5

Liikmesriigid peavad tagama, et krediidi- ja finantseerimisasutused vaatavad erilise tähelepanuga läbi kõik tehingud, mille puhul on nende laadi arvesse võttes eriti tõenäoline, et need võivad olla seotud rahapesuga.

Artikkel 6

Liikmesriigid peavad tagama, et krediidi- ja finantseerimisasutused ning nende juhid ja töötajad teevad tihedat koostööd rahapesu tõkestamise eest vastutavate asutustega:

- teavitades neid asutusi omal algatusel kõigist võimalikule rahapesule viitavatest asjaoludest,
- esitades nende asutuste taotluse korral neile kogu vajaliku teabe kohaldatavates õigusaktides sätestatud korras.

Esimeses lõigus osutatud teave edastatakse rahapesu tõkestamise eest vastutavatele asutustele selles liikmesriigis, kelle territooriumil teavet edastav asutus paikneb. Teavet edastavad tavaliselt krediidi- ja finantseerimisasutuste poolt artikli 11 lõikes 1 sätestatud korras selleks määratud isikud.

Pädevatele asutustele esimese lõigu kohaselt esitatud teavet võib kasutada ainult rahapesu tõkestamiseks. Liikmesriigid võivad siiski ette näha, et kõnealust teavet võib kasutada ka muudel eesmärkidel.

Artikkel 7

Liikmesriigid peavad tagama, et enne selliste tehingute sooritamist, mille puhul on teada või on kahtlus, et need võivad olla seotud rahapesuga, teatavad krediidi- ja finantseerimisasutused neist artiklis 6 osutatud asutustele. Need asutused võivad oma riigi vastavate õigusaktide kohaselt anda korralduse jätta tehing sooritamata. Kui on kahtlus, et tehing võib olla seotud rahapesuga ning kui selle sooritamata jätmine ei ole võimalik või võib takistada võimalikust rahapesust tulusaajate tabamiseks tehtavaid jõupingutusi, teavitavad asjaomased asutused rahapesu tõkestamise eest vastutavaid asutusi kohe pärast tulusaajate tabamist.

Artikkel 8

Krediidi- ja finantseerimisasutused ning nende juhid ja töötajad ei avalikusta asjaomasele kliendile või kolmandatele isikutele, et pädevatele asutustele on esitatud andmeid vastavalt artiklitele 6 ja 7 või et rahapesuga seoses on algatatud uurimine.

Artikkel 9

Kui krediidi- või finantseerimisasutuse töötaja või juht edastab rahapesu tõkestamise eest vastutavatele pädevatele asutustele artiklites 6 ja 7 osutatud teavet heauskselt, ei käsitata seda lepinguga või õigusnormidega teabe avalikustamisele kehtestatud piirangute rikkumisena ning krediidi- või finantseerimisasutus või tema juht ja töötajad ei kannu selle eest mingit vastutust.

Artikkel 10

Liikmesriigid peavad tagama, et kui pädevad asutused avastavad krediidi- või finantseerimisasutustes tehtavate inspekteerimiste käigus või mõnel muul viisil asjaolusid, mis võivad olla rahapesu tõendiks, teatavad nad sellest rahapesu tõkestamise eest vastutavatele asutustele.

Artikkel 11

Liikmesriigid peavad tagama, et krediidi- ja finantseerimisasutused:

1. kehtestavad asjakohase sisekontrolli ja sisese teavitamise korra rahapesuga seotud toimingute ennetamiseks ja tõkestamiseks,
2. võtavad asjakohased meetmed töötajate teavitamiseks käesoleva direktiivi sätetest. Nende meetmete käigus saavad asjaomased töötajad eelkõige osaleda spetsiaalsetes koolitusprogrammides, mille käigus õpetatakse neid tuvastama võimaliku rahapesuga seotud toiminguid ning antakse juhiseid sellistes olukordades tegutsemiseks.

Artikkel 12

Liikmesriigid peavad tagama, et käesoleva direktiivi sätteid laiendatakse osaliselt või täielikult sellistele kutsealadele ja ettevõttekategoriatele, kelle tegevust saab eriti tõenäoliselt kasutada rahapesuks, välja arvatud artiklis 1 osutatud krediidi- ja finantseerimisasutused.

Artikkel 13

1. Komisjoni juurde moodustatakse kontaktkomitee (edaspidi "komitee"). Selle ülesanne on:

- a) hõlbustada, ilma et see piiraks asutamislepingu artiklite 169 ja 170 kohaldamist, käesoleva direktiivi kooskõlastatud rakendamist korrapäraselt toimuvate konsultatsioonide abil kohaldamise käigus ilmnevais praktilistes probleemides, mille üle arvamuste vahetamist peetakse kasulikuks;
- b) hõlbustada liikmesriikide vahelisi konsultatsioone rangemate või täiendavate tingimuste ja kohustuste üle, mida nad võivad riigi tasandil ette näha;
- c) vajaduse korral nõustada komisjoni käesolevasse direktiivi tehtavate täienduste või muudatuste asjus või kohanduste asjus, mida peetakse vajalikuks eelkõige artikli 12 toime ühtlustamiseks;
- d) teha kindlaks, kas kutseala või ettevõtluskategooria peaks kuuluma artikli 12 reguleerimisalasse, kui selgub, et seda kutseala või kategooriat on teatavas liikmesriigis kasutatud rahapesu eesmärgil.

2. Komitee ülesannete hulka ei kuulu pädevate asutuste poolt üksikjuhtudel tehtud otsuste asjakohasuse hindamine.

3. Komitee moodustatakse liikmesriikide poolt määratud isikutest ja komisjoni esindajatest. Sekretariaaditeenuste eest hoolitseb komisjon. Esimees on komisjoni esindaja. Komitee koosolekud kutsuvad kokku komitee esimees kas omal algatusel või liikmesriigi delegatsiooni taotlusel.

Artikkel 14

Iga liikmesriik võtab vastu asjakohased meetmed käesoleva direktiivi täieliku kohaldamise tagamiseks ja määrab kindlaks käesoleva direktiivi kohaselt vastu võetud meetmete rikkumise puhul kohaldatavad karistused.

Artikkel 15

Liikmesriigid võivad käesoleva direktiiviga reguleeritud valdkonnas rahapesu tõkestamiseks vastu võtta või kehtima jätta käesoleva direktiivi sätetest rangemad sätted.

Artikkel 16

1. Liikmesriigid jõustavad käesoleva direktiivi järgimiseks vajalikud õigusnormid hiljemalt 1. jaanuariks 1993.

2. Kui liikmesriigid need meetmed võtavad, lisavad nad nendes meetmetesse või nende meetmete ametliku avaldamise korral nende juurde viite käesolevale direktiivile. Sellise viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.

3. Liikmesriigid edastavad komisjonile käesoleva direktiiviga reguleeritavas valdkonnas nende poolt vastuvõetud siseriiklike põhiliste õigusnormide teksti.

Artikkel 18

Käesolev direktiiv on adresseeritud liikmesriikidele.

Artikkel 17

Luxembourg, 10. juuni 1991

Aasta pärast 1. jaanuari 1993 koostab komisjon vajaduse korral ning vähemalt kolmeaastase intervalliga käesoleva direktiivi rakendamise aruande ning esitab selle Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

Nõukogu nimel

eesistuja

J.-C. JUNKER